קכז ע"ב. מעשר ראשון שניטלה תרומתו

בתום קצירת השדה החקלאי היה אוסף את תבואת השדה לכרי (ערימה), בשעה זו נגמרה עבודת החקלאי בשדה ומתחייבת התבואה בתרומה. מדברי הגמרא בירושלמי (מעשרות פ"א ה"ד) על שעת חיוב בתרומות ומעשרות: "תבואה משיתמרח". רבי חנניא בשם רבי יוחנן: מן דו ישפר אפוי דכריה (משייפה את פני הכרי – יחליק אותו). והא תני רבי יעקב בר סיסיי: מאימתי הוא תורם את הגורן, משתיעקר האלה (הכלי שאיתו אסף את התבואה, כשמסיים החקלאי את האיסוף של התבואה הוא נועץ במרכז הכרי את האלה)? כאן בשיש בדעתו למרח , וכאן בשאין בדעתו למרח", אנו למדים שישנם חקלאים שנעצו את האלה/ הרחת (ע"פ הבבלי (ב"ב קה ע"א), והוא כלי הדומה לאת חפירה) במרכז הכרי ובכך סיימו את העבודה בשדה, וישנם חקלאים שבנוסף מירחו את התבואה, וסידרו את הערימה. לדידם "מירוח הכרי" – הוא הזמן שמחייבם בתרומות ומעשרות. מהשדה החקלאי היה מעביר את ערימת התבואה אל הגורן שם ביצע דישה או זרייה, תלוי בעוצמת הרוח הנושבת.

החקלאי מבצע מירוח באמצעות הרחת ומסדר את הכרי. במידה והוא לא רוצה לבצע מירוח - עצם תקיעת הרחת בכרי הוא הרגע שמתחייבת התבואה בתו"מ

סדר תרומות ומעשרות: ישראל בתום מירוח הכרי מתחייב להעביר "תרומה גדולה" לכהן (אחד מחמישים במידת "עין בינונית"), "מעשר ראשון" ללוי (עשירית מהתבואה שנשארה בידיו לאחר התרומה) ו"מעשר שני" שנאכל בירושלים או ניתן לעני (תלוי בשנה). הלוי שקיבל עשירית מהתבואה מתחייב לתת גם הוא לכהן "תרומת מעשר" (עשירית מהתבואה שהוא קיבל). במידה ועדיין לא התחייבה התבואה בתרומה (עדיין בשיבוליה) ובא הלוי ונטל את חלקו – נמצא הכהן מפסיד. מפני שכעת במקום לקבל 1/50 מ100% תבואה, הוא מקבל 1/50 מ90% תבואה, כי הלוי לקח את חלקו ולישראל נשאר פחות תבואה.

במקרה שכזה ישנה הוו"א שהלוי לא יוכל לאכול את התבואה שקיבל, רק אם נתן לכהן תרומת מעשר כדין, וגם את חלקו בתרומה גדולה שהפסידו. מורה לנו משנתנו "מפנין... ומעשר ראשון שניטלה תרומתו", ניתן לפנות מהאוצר תבואה שכזו עבור האורחים או ביהמ"ד, כי הלוי רשאי לאכול את המעשר ראשון שקיבל (לאחר הפרשת תרומת מעשר).

רבי אבהו בשם ריש לקיש מוכיח זאת מציווי התורה "וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם: כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם, וְהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת ה' מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר" (במדבר יח,כו) משמע הלוי חייב לתת לכהן רק "מעשר מן המעשר" (=תרומת מעשר), ולא תרומה גדולה ומעשר מן המעשר.

רב פפא הקשה לאביי: אם כך (שהלוי לא מחויב מהתורה לתת לכהן תרומה), גם לאחר מירוח הכרי (ונתחייבה התבואה בתו"מ) במידה והלוי קדם לכהן ונטל את חלקו – יהיה פטור מלתת לכהן את חלקו בתרומה (מדוע דווקא העמדנו במשנה שמדובר שעדיין התבואה בשיבוליה)?

ענה רב פפא: בדיוק לשאלתך כתבה התורה כחלק מציווי הלווים על תרומת מעשר "מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת ה'" (שם,כט) – שחייב הלוי להביא "כל צד תרומה שבו" (רש"י). שמרגע המירוח היא שייכת לכהן ("רֵאשִׁית דְּגָנְךָ" – זו תרומה) ואין הלוי יכול ליטול אותה.

א. הכהן נוטל תרומה ולאחריו הלוי מעשר:

100 פירות

כ	כ	ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל
ל	ל								

הכהן מקבל 2% (2/100), הלוי מקבל 10.2% (10/98).
אך מסך כל 100% התבואה: 9.8% (9.8/100)

9.8 פירות

									כ

הלוי מפריש מהמעשר שקיבל עשירית, דהיינו עוד 10.2% לכהן (1/9.8. ומסך כל התבואה 0.98%)
סך הכל מקבל הכהן מסך כל התבואה: 2.98%.

ב. הלוי נוטל מעשר ולאחריו הכהן תרומה:

100 פירות

ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל	ל
כ	כ								

הלוי מקבל 10% (10/100), הכהן מקבל 2.2% (2/90), ומסך כל התבואה 1.8% (1.8/100)

10 פירות

									כ

הלוי מפריש מהמעשר שקיבל עשירית, דהיינו עוד 1% לכהן (1/10).
סך הכל מקבל הכהן מסך כל התבואה: 2.8%.